

ÖĞRETMEN ADAYLARININ YANSITICI DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ VE YANSITICI ÖĞRETMEN ÖZELLİKLERİYLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. Nil DUBAN
Afyon Kocatepe Üniversitesi
İlköğretim Bölümü
nily@aku.edu.tr

Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN
Mersin Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
tyanpar@gmail.com

ÖZET Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemek ve zihinlerindeki öğretmen niteliklerinin yansıtıcı öğretmen özellikleriyle ne denli örtüştüğünü ortaya çıkarmaktır. Araştırmanın genel amacına ulaşabilmek için karma yöntem kullanılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılı bahar döneminde Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi son sınıflarında öğrenim gören 315 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmanın nicel boyutunda “Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeği” ve nitel boyutunda da dört adet açık uçlu sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının yansıtıcı öğretmen eğilimi gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ulaşılan sonuçlar da öğretmen adaylarının gerek sahip oldukları kişisel ve mesleki özelliklerin, gerekse sahip olmayı hedefledikleri öğretmen özelliklerinin yansıtıcı öğretmen özellikleriyle örtüştüğünü göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Yansıtıcı düşünme, Öğretmen adayları, Yansıtıcı öğretmen.

ABSTRACT The purpose of this study is to determine the reflective thinking tendency of prospective teachers and to determine their opinions regarding to the characteristics of reflective teacher. A mixed method was used for this research. The subject group for this research was carried out in the spring of the 2008-2009 academic year and consisted of 315 final year prospective teachers. The tool chosen for data collection was the “Reflective Thinking Tendency Evaluation of Teachers and Prospective Teachers”. In order to collect the qualitative data a semi-structured interview form was used. The results obtained from the analysis of the research data show to what extent the prospective teachers show reflective teacher tendencies. In addition the qualitative results of the research saw a correlation between their personal and professional qualities and those required to be a reflective teacher.

Key words: Reflective thinking, Prospective teachers, Reflective teacher.

Giriş

Düşünme, farklı öğrenme kuramlarını savunan bilim adamlarınca farklı biçimlerde ele alınmıştır. Davranış kuramcıları düşünmenin, öğrenme olayının sonucu ya da ürünü olduğunu, biliş kuramcıları ise öğrenme gibi bir iç süreç olduğunu ileri sürmüşlerdir. John Dewey’ in de yer aldığı kimi düşünürler de düşünme sürecini, inanç ve bilgilerimizi, onları destekleyen kanıtları ve bu kanıtların ışığında olası sonuçları ısrarlı ve özenli biçimde sınama ve düşünmenin kasıtlı olarak başlatılan zihinsel bir işlem olduğunu belirtmişlerdir (Kürüm, 2002, ss.4-5). Doğru düşünme yollarının kazanılması, öğrencilere edindiği bilgileri kullanmada, problem çözmede, gerek günlük

yaşamlarında gerekse derslerde başarılı olmalarında katkı sağlayacaktır. Bu becerilerin öğrencilere kazandırılabilmesi için, öncelikli olarak öğretmenlerin düşünme becerilerine sahip olmaları ve bu becerileri sürekli geliştirip kullanabiliyor olmaları gerekmektedir. Bu araştırma kapsamında düşünme becerilerinden biri olan yansıtıcı düşünme ele alınmış ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Yansıtıcı Düşünme ve Yansıtıcı Öğretim

Yansıtma, öğretmen adaylarının bir konuyu açıklarken kendi düşüncelerini, tutumlarını ve yeteneklerini ortaya koymasındır (Gagnon and Collay, 2001, 29-50, Akt. Semerci, 2007). Yansıtıcı düşünme ise, eğitimle ilgili konularda, sonuçların değerlendirilmesini de içeren mantıklı ve bilgiye dayalı karar alma sürecidir (Taggart & Wilson, 1998). Yansıtıcı düşünme kavramının oluşmasına ve gelişmesine Dewey öncülük etmiştir. “Nasıl Düşünürüz” adlı kitabında yansıtıcı düşünmeyi, “Herhangi bir inanç ya da bilgiyi ve onun amaçladığı sonuçlara ulaşmayı destekleyen bir bilgi yapısını aktif, kararlı ve dikkatli bir şekilde düşünmenin oluşturulmasıdır” şeklinde tanımlamıştır (Semerci, 2007). Ünver’e (2003) göre ise yansıtıcı düşünme, öğrenme ve öğretmede yöntem ve düzeye ilişkin olumlu ve olumsuz durumları ortaya koyma olarak belirtilmektedir. Dewey, yansıtıcı düşünmenin ve öğrenmenin gerçekleşebilmesi için bireylerin açık fikirlilik, samimilik ve sorumluluk gibi duyuşsal alan özelliklerine sahip olması gerektiğini ifade etmektedir (Doğan-Dolapçioğlu, 2007).

Yansıtıcı düşünme becerilerine sahip ve karşılaştığı sorunları çözebilen bireylerin yetiştirilebilmesinde yansıtıcı öğrenme ve dolayısıyla yansıtıcı öğretim büyük öneme sahiptir. Yansıtıcı öğrenme, yaptığı uygulamayı değerlendirme, öğretim deneyimlerinden dersler çıkarma, sorun çözme ve gelecekteki öğretim için edindiği bilgi ve deneyimleri kullanarak mesleki yaşamını anlamlı kılma olarak ifade edilmektedir (Gür, 2008). Yansıtıcı öğretim, başkalarının duygularına önem vermeyi ön plana çıkaran, öğretimde yapılandırıcılığı önemseyen bir sorgulama yaklaşımı ve yaratıcı sorun çözme etkinlikleri olarak tanımlanır (Yorulmaz, 2006). Yansıtıcı öğretim araştırmaya dayalıdır ve sistematik olarak deneyimlerin sorgulanmasıyla başlar. Buna bağlı olarak da öğrenme-öğretme sürecinde ortamın ve çalışma koşullarının göz önüne alınıp öğretmenin bu süreçle ilgili etkin düşünmesi ve gerekli kararları almasıyla devam eder (Pollard et al, 2008).

Yansıtıcı öğretimde üç yansıtma düzeyi bulunmaktadır. Bu düzeyler, teknik, bağlamsal ve diyalektik (eleştirel) düzey olarak ifade edilmektedir. Teknik düzey, yansıtıcı düşünmenin temel basamağıdır. Deneyimi az olan öğretmenler genellikle teknik düzeyde yansıtma yaparlar. Teknik düzeyde yansıtma yapan öğretmenler, uygun dersleri seçip onları yürütmeye ve derslerin belirlenen amaçlara ulaşmasına odaklanırlar. Becerilerin kazanımı ve teknik bilgi çok önemli görüldüğü için, öğretmen yöntemlerin farkındalığına ve önceden belirlenmiş bir dersi yürütme becerisine sahiptir. Yansıtmanın ikinci düzeyi bağlamsal düzeyidir. Bu düzey, varsayımların altında yatanları ortaya çıkarmaya, ayrıntılı hale getirmeye ve birtakım stratejiler kullanarak sınıfta uygulama yapmaya ilişkin yansıtmaları içerir. Uygulama düzeyindeki bağlamsal yansıtma, bu uygulamayı gerçekleştiren öğretmenlerin inançlarını, eylemlerinin anlamlarını ve sonuçlarını değerlendirmelerine olanak sağlar. En yüksek düzey olan üçüncü düzeydeki yansıtma ise diyalektik (eleştirel) yansıtmadır. Bu yansıtma, öğretim

uygulamalarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ahlaki ve etik konuları sorgulama eylemlerini içerir. Eleştirel yansıtma yapan öğretmenler, öğretimin planlanmasına ve uygulanmasına yönelik sürece ilişkin tüm işleri tasarlarlar (Taggart & Wilson, 1998, ss:2-3).

Özellikle öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirip teknik düzeyden eleştirel yansıtma düzeyine ulaşmaları beklenmektedir. Bu durumun sağlanmasında rol oynayacak olan yansıtıcı öğretimin bazı temel özellikleri vardır. Bu özellikler Pollard ve arkadaşları (2008, ss:14-15) tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

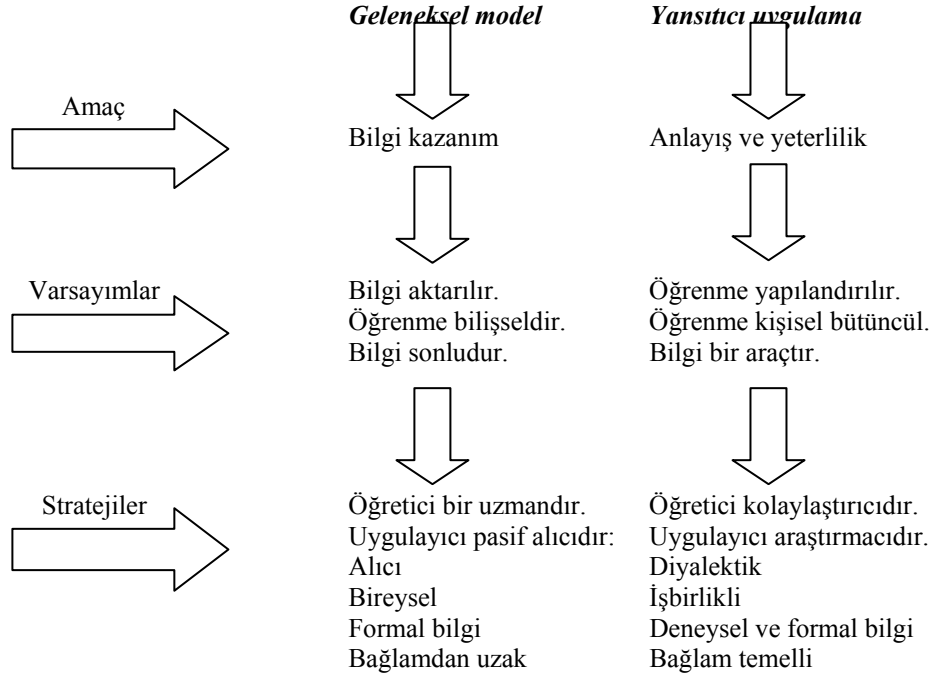
1. Yansıtıcı öğretim, uygulamanın teknik yeterliliğine olduğu kadar amaç ve sonuçlarına da dikkat edilmesini gerektirir.
2. Yansıtıcı öğretim, döngüsel bir süreçte oluşur ve öğretmenlerin kendi uygulamalarını sürekli izlemelerini, değerlendirmelerini ve düzeltmelerini gerektirir.
3. Yansıtıcı öğretim, öğretimde yüksek standartları ve sürekli gelişimi desteklemek için, kanıta dayalı araştırma yöntemlerinde yeterli olmayı gerektirir.
4. Yansıtıcı öğretim, açık fikirlilik, sorumluluk ve içtenliği gerektirir.
5. Yansıtıcı öğretimde öğretmenin araştırma yöntemleri konusunda bildikleri de önemlidir.
6. Yansıtıcı öğretim, mesleki gelişimi sağlamak için sürekli öğrenmeyi, meslektaşlarla diyalog kurmayı ve işbirliğini artırır.
7. Yansıtıcı öğretim, öğretmenlerin öğrenme ve öğretme etkinliklerini yaratıcı bir biçimde düzenlemesini gerektirir.

Yansıtıcı düşünme öncelikle öğretmenlerin mesleki gelişimini sağlamakta, böylelikle kuram ve uygulama arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır. Bunun için öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmek eğitimde bir çözüm olarak görülmektedir (Güney, 2008).

Yansıtıcı Öğretmen ve Özellikleri

Fakültelerde öğretmen adaylarına birçok bilişsel bilgi verilmektedir. Ancak, öğretmen adayları mezun olduktan sonra öğretmenliğe başladıklarında bu bilişsel bilgilerle gerçek uygulamalar arasında bağlantı kurmakta zorlanmaktadırlar. Karşılaştıkları sorunlara uygun çözüm yolları bulmakta güçlük çekmektedirler. Oysa öğretmen adaylarının uygulamalarda karşılaştıkları sorunları çözebilme becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmen eğitiminde yansıtıcı öğretim, bilişsel bilgi ile uygulama arasında köprü kurulmasına katkı sağladığı için önemli görülmektedir (Altınok, 2002). İlköğretim programlarının değişmesiyle birlikte öğretmen adaylarının da duyuşsal ve psikomotor becerilerinin desteklenmesine gayret gösterilmesi yansıtıcı öğretmen yetiştirme konusunda atılan sevindirici adımlardan biridir.

Teori ile pratik arasındaki ilişkinin canlı tutulmasını sağlayan yansıtıcı uygulamalar, varsayımları ve uygulamadaki anlayışı ile mesleki gelişimde geleneksel anlayıştan farklı bir çizgiye sahiptir. Yansıtıcı öğretmen eğitimi uygulamaları ile geleneksel uygulamalar arasındaki karşılaştırma Şekil 1 üzerinde gösterilmiştir (Osterman ve Kottkamp, 2004):

Şekil 1. Yansıtıcı öğretmen eğitimi uygulamaları ile geleneksel uygulamaların karşılaştırılması

Şekil 1'den de anlaşılacağı gibi yansıtıcı uygulamaların öğretmen adaylarını formal bilgi ağırlığından uzaklaştırıp uygulamaya yönelttiği, işbirliği yapmaya, öğretme-öğrenme ortamında rehber olmaya ve kendi öğretim uygulamalarını yansıtıp sorunları çözmeye odaklandığı görülmektedir. Bu anlayışla yetiştirilen yansıtıcı bir öğretmen, uygulayıcıların durumlarını dikkatle inceler, öğrencilerin eğitimsel ve duygusal gereksinimlerini belirler, mesleki konulardaki düşüncelerini, kişisel hedef ve eylemlerini sorgulayabilir, meslektaşlarıyla sürekli iletişim halinde olur, öğretim yöntem ve materyalleri konusunda dikkatli davranır ve kendi mesleki gelişimini denetler (Doğan-Dolapçioğlu, 2007).

Yansıtıcı düşünen bir öğretmenin sahip olması gerektiği düşünülen temel özellikler ve sergilemesi beklenen davranışlar ise şu şekilde belirtilmektedir (Norton, 1996);

- Öğretim sürecini sürekli değerlendirir, kullandıkları yöntem ve araç-gereçleri gözden geçirerek uygun kararları alır.
- Açık fikirlidir. Kendi görüşlerine ve sınıf uygulamalarına yapılan eleştirilere karşı açıktır. Yapılan eleştirileri düşünür ve alternatif çözümler üretir.
- İtchen-samimidir. Öğrencilerin zihinsel, duygusal ve fiziksel kaynaklı sorunlarına kendisini adar ve çözmek için çaba harcar.

- Entelektüel sorumluluğa sahiptir. Alınan kararların kısa ya da uzun vadede doğurabileceği her türlü sonucu göz önünde bulundurup, planlamalarını ona göre yapar.
- Yansıtmayı önemser. Yaptıkları yansıtma kendisini güdüler ve bundan mutluluk duyar.
- Geleceği görür. Öğrencilerini de dış dünyaya hazırlar ve onların da geleceği görmeleri için uğraşır.

Tüm bu özelliklere ve davranış biçimlerine sahip olan yansıtıcı öğretmenler; öğrencilerinin problem çözme becerileriyle donanmış olmasını, hem birbirlerine hem de çevrelere karşı duyarlı, anlayışlı ve önyargısız bir bakış açısıyla davranmalarını isterler. Yansıtıcı öğretmenler öğretimde rehberdirler. Bu bağlamda yansıtıcı öğretmenler öğrencilerinin edinmek istedikleri bilgiye ulaşmalarında yol gösterir ve öğrencilerinin düşüncelerini özgürce paylaşabilecekleri ortamlar oluştururlar (Ersözlü, 2008). Yansıtıcı öğretmenler, öğrencilerine yansıtıcı düşünme becerileri kazandırmaya çalışarak böylece onların analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini destekleyerek, üretken toplumların kazanmayı arzuladıkları vatandaşların yetiştirilmesine katkı sağlamış olmaktadır.

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında yapılan çalışmaların daha çok öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirecek örnek uygulamaların yer aldığı çalışmalar biçiminde düzenlendiği (Bağcıoğlu, 2000; Ekiz, 2006; Erginel, 2006; Hayuta, 2007; Kilpatrick et al, 1997; Kozan, 2007; Langer, 2002; Lee, 2007; Oruç, 2000; Yavuz, 2005) dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirip onları yansıtıcı öğretmen olarak yetiştirebilmek için alternatif uygulamalar önermenin ötesinde, hali hazırda fakültelerde uygulanmakta olan eğitimin yansıtıcı öğretmen özelliklerini kazandırıp kazandırmadığını belirleyebilmek de önemlidir. Bu nedenle yapılan araştırmada yansıtıcı öğretmenlerin yetiştirilmesi konusunda adım atabilmek için öncelikle var olan durumun ortaya konulmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıf öğrencilerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerini belirlemek ve bu öğretmen adaylarının zihinlerindeki öğretmen niteliklerinin yansıtıcı öğretmen özellikleriyle ne denli örtüştüğünü ortaya çıkarmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın genel amacına ulaşabilmek için karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem araştırmaları (mixed method researchs) olarak tanımlanan bu yöntem hem nicel hem de nitel verilerin tek bir çalışma içinde toplanması ve analiz edilip sunulmasına odaklanmaktadır. Böylece nicel ve nitel veri setlerinin karışımı; sentez, çeşitleme ve bütünleştirme stratejileri yoluyla daha geniş ve zengin hale getirilmektedir. Bu sayede de özellikle sosyal olguların karmaşıklığı, farklı yöntemlerin bir araya getirilip incelenmesi ve tartışılmasıyla giderilmekte ve bu da olgunun en iyi biçimde anlaşılmasına katkı sağlamaktadır (Creswell, 2003, s. 211; Creswell et al, 2003, s.211-212; Grbich, 2007, s.203). Karma yöntem kullanılan bu araştırmanın nicel boyutunda betimsel araştırma yönteminden yararlanılmış, nitel boyutunda ise görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışma Grubu (Katılımcılar)

Olasılıklı örnekleme teknikleri daha çok nicel araştırma geleneğiyle, amaçlı örnekleme teknikleri ise nitel araştırma geleneğiyle ilişkilendirilmektedir. Karma yöntem araştırmalarında da olasılıklı ve amaçlı örnekleme tekniklerinin birleştirilmesi, çalışmalarda en yaygın ve en güçlü yol olarak tercih edilmektedir (Creswell et al., 2003, s.284-285). Bu araştırmanın çalışma evrenini 2008-2009 öğretim yılı bahar döneminde Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi 4. sınıfında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmakta olup, bu adaylardan 315'i seçkisiz olarak örnekleme alınmışlardır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları ilköğretim matematik öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (RPD) bölümlerinde öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencileri olup, olasılıklı örnekleme tekniklerinden seçkisiz örnekleme yoluyla örnekleme alınmışlardır. Araştırmanın nitel boyutunda ise değişik görüşlere yer verebilmek ve farklı bakış açılarını yansıtabilmek için fakültenin her anabilim dalından on tane olmak koşuluyla toplam 70 öğretmen adayı amaçlı örnekleme tekniklerinden maksimum çeşitlilik örnekleme temeli alınarak seçilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak Semerci (2007) tarafından geliştirilen "Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek için yapılan analiz sonuçlarında, madde toplam korelasyonları 0.308 ile 0.607 arasında değişmiş, test tekrar test korelasyonu 0.742 ($p<0.01$) ve iki yarı puanları arasındaki korelasyon katsayısı 0.77 ($p<0.01$) bulunmuştur. YANDE ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı 0.908'dir. Öğretmen adaylarının ölçek puan ortalaması 171.50 ve standart sapması 20.15'tir. Ölçek, 20'si olumsuz ve 15'i olumlu olmak üzere 35 maddeden oluşmuştur. Ölçekteki 35 madde yedi temaya ayrılmıştır. Bu temalar sürekli ve amaçlı düşünme, açık fikirlilik, sorgulayıcı ve etkili öğretim, öğretim sorumluluğu ve bilimsellik, araştırmacı, öngörülme ve içten olma, mesleğe bakıştır. Bu temalar, alanyazındaki yansıtıcı düşünme bilgileriyle hemen hemen örtüşmektedir. Bu sonuçlar, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir (Semerci, 2007). Buna ek olarak, araştırmada öğretmen adaylarının cinsiyetleri ve okudukları bölüm kişisel bilgi formuyla belirlenmiştir.

Araştırmanın nitel boyutu kapsamında öğretmen adaylarının yansıtıcı öğretmen özelliklerine ilişkin görüşlerini belirlemek üzere, araştırmacılar tarafından toplam dört adet açık uçlu sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu soruların iç geçerliğini sağlamak için bu sorular sekiz uzmana verilmiş ve uzmanların incelemeleri sonucu sorulara son şekli verilmiştir. Daha sonra, bu soruların işlevliğini ölçebilmek için on öğretmen adayı üzerinde pilot çalışma yapılmıştır. Soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını, verilen yanıtların soruların yanıtlarını yansıtmayı yansıtmadığını belirlemek amacıyla araştırmacılarla birlikte iki alan uzmanı, pilot uygulama sonuçlarını incelemiştir. Bu çalışmanın sonunda, soru maddelerinin iç geçerliği saptanmıştır. Öğretmen adaylarına şu sorular yöneltilmiştir:

1. Bir öğretmende bulunması gerektiğini düşündüğünüz temel özellikler nelerdir?
2. Bir öğretmende bulunması gereken temel özelliklere göre kendinizde bulunan özellikleri belirtiniz.

3. Bir öğretmenin, öğrencilerinin gerek akademik gerek duygusal gelişimini sağlayabilmesi için nelere dikkat etmesi gerekir?
4. Bir öğretmenin mesleki gelişimini sağlayabilmesi için neler yapması gerekir?

Öğretmen adaylarının yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan açık-uçlu sorulara verdikleri yanıtlar her bir araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenerek “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” olan konular tartışılmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})}$$

Hesaplama sonucunda araştırmanın güvenilirliği birinci soru için %86, ikinci soru için %100, üçüncü soru için %87 ve dördüncü soru için %82 olmak üzere ortalama % 89 çıkmıştır. Burada elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

Verilerin Analizi

Karma yöntem araştırmalarının raporlarının yazılmasında araştırmacılar önce anketlerden elde edilen nicel sonuçları sunup, ardından nitel görüşmelerden elde edilen bulguları sunarlar. Makalenin sonunda, nicel istatistiksel sonuçlarla nitel tematik bulgular karşılaştırılarak ve sonunda da bir bütün haline getirilip sunulur tartışma yapılır (Creswell et al., 2003, s.210). Bu araştırmada nicel ve nitel veriler ardışık bir biçimde analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma gibi betimsel istatistik tekniklerinin yanı sıra t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), “Dunnett T3” testi kullanılmıştır. Yapılan istatistiksel çözümlerinin tümünde, anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda, toplanan veriler, nitel araştırma yöntemlerinde yer alan analiz tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Uygulanan görüşme formları önce birden yetmiş kadar numaralandırılmış, daha sonra verilen yanıtlar betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Nicel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmada kullanılan Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Ölçeğinin her bir maddesi ve toplamı ile ilgili betimsel istatistik değerleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Maddeleri Betimsel İstatistik Değerleri

Maddeler	N	X	S
1.	315	4,67	,95
2.	315	4,15	,76
3.	315	4,17	,82
4.	315	4,53	,89
5	315	3,94	1,00
6	315	4,43	,88
7	315	3,63	1,08
8	315	4,63	,84
9	315	4,78	,56

10	315	4,54	,78
11	315	4,54	,81
12	315	4,78	,65
13	315	4,57	,85
14	315	4,76	,59
15	315	4,40	,83
16	315	4,74	,72
17	315	4,77	,65
18	315	4,50	,91
19	315	3,88	1,01
20	315	4,57	1,00
21	315	4,11	1,07
22	315	4,61	,97
23	315	3,86	,94
24	315	4,29	,82
25	315	4,05	1,06
26	315	4,17	1,14
27	315	3,78	1,28
28	315	4,34	1,16
29	315	3,99	,99
30	315	3,98	1,18
31	315	4,19	1,16
32	315	4,38	,81
33	315	4,25	,82
34	315	3,99	1,29
35	315	4,19	,90
Toplam	315	151,2	15,89

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme düzeyleri madde puanları ve toplam yansıtıcı düşünme puanlarının ortalamalarının ve standart sapmalarının olduğu görülmektedir. Toplam yansıtıcı düşünme puan ortalamalarının 151,20, standart sapmalarının 15,89 olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme ortalamalarının genelde yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Cinsiyete göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünceleri arasında fark olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları aşağıda Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünceleri Arasında Fark Olup olmadığına ilişkin t testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	t	sd	p
Bayan	173	153,46	13,47	2,81	313	,005
Erkek	142	148,46	18,08			

P<0,05

Bu tablo incelendiğinde cinsiyete göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünceleri arasında bayanlar lehine anlamlı bir farklılık vardır [$t_{(313)}=2,81, p<.05$].

Bölgümlere Göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünceleri yansıtıcı düşünme betimsel istatistik değęrleri aşağıda Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Bölümlere Göre Yansıtıcı Düşünme Betimsel İstatistik değęrleri

Bölümler	N	X	S
Sosyal Bil. Öğrt	13	139,69	16,42
Fen Bil. Öğrt	31	148,16	18,12
Türkçe Öğrt.I.	28	153,54	12,49
Türkçe Öğrt.II	35	149,37	15,82
PDR Öğrt	26	157,58	10,37
Sınıf Öğr.I	36	148,00	13,98
Sınıf Öğr.II	38	151,68	14,63
İngilizce Öğrt I	23	158,78	9,11
İngilizce Öğrt. II	42	149,57	23,95
Okul Ön.Öğrt.I	23	149,00	12,14
Okul Ön.Öğrt.II	20	157,15	8,81
Toplam	315	151,20	15,89

Bölgümlere göre fark olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Bölümlere Göre Fark Olup Olmadığına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	KT	SD	X ²	F	P
Gruplar arası	5965,59	10	596,559	2,47	,007
Gruplar içi	73303,40	304	241,13		
Toplam					

P<0,05

Tablo incelendiğinde bölümlere göre öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünceleri arasında anlamlı bir farklılık vardır [$F_{(10-304)}=2,47, p<.01$]. Bu farklılığın nedenini bulmak için varyansların homojenliğine bakıldığında Levene [$L_{F(10-304)}=3.12, p<.01$]. olduğundan Dunnett T3 testi kullanılmıştır. Bölümler arasındaki Dunnett T3 testinin sonucu aşağıda Tablo 5'te verilmektedir.

Tablo 5. Bölümler Arası Dunnett T3 Testi Sonucu

Bölüm 1	Bölüm 2	X farkı (B1- B2)	p
İngilizce Öğretmenliği I. Öğretim	Sınıf Öğretmenliği I. Öğretim	10,78*	,036

P<0,05

Tablo 5'te öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünceleri arasındaki farkın sınıf öğretmenliği birinci öğretim ile İngilizce öğretmenliği birinci öğretim arasında İngilizce öğretmenliği lehine olduğu görülmektedir (p<.05). Bunun dışında diğer bölümler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Nitel Verilere İlişkin Bulgular

Araştırmada 70 öğretmen adayının yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular yoluyla görüşleri alınmıştır. Öğretmen adaylarının kendilerine yöneltilen sorulara verdiği yanıtlardan elde edilen bulgular, temalar ve alt temalar altında öğretmen adaylarının yanıtlarından doğrudan alıntılar yapılarak verilmiştir. Doğrudan alıntılarda frekansı yüksek olan görüşlere yer verilmiş ve öğretmen adaylarına kod adı vermek yerine formların numaralarının verilmesi tercih edilmiştir.

Araştırma bulgularından elde edilen temalar ve alt temalar şunlardır: (i) Öğretmen adaylarının bir öğretimde bulunması gerektiğini düşündükleri temel özelliklere ilişkin görüşleri; (a) kişisel özellikler, (b) mesleki özellikler, (ii) öğretmen adaylarının bir öğretimde bulunması gereken temel özelliklere göre kendilerinde bulunan özelliklere ilişkin görüşleri; (a) kişisel özellikler, (b) mesleki özellikler, (iii) öğretmen adaylarının bir öğretmenin, öğrencilerinin gerek akademik gerek duygusal gelişimini sağlayabilmesi için dikkat etmesi gereken noktalara ilişkin görüşleri; (a) öğretmenin kendisine yönelik dikkat etmesi gereken noktalar, (b) öğrenciye yönelik öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalar, (iv) öğretmen adaylarının bir öğretmenin mesleki gelişimini sağlayabilmesi için alınacak önlemlere ilişkin görüşleri.

Kendilerine yöneltilen ilk sorunun yanıtına ilişkin öğretmen adaylarının sahip olduğu düşünceler ile frekans dağılımları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. "Bir öğretimde bulunması gerektiğini düşündüğünüz temel özellikler nelerdir?" Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Öğretmen Adaylarının Bir Öğretimde Bulunması Gerektiğini Düşündükleri Temel Özelliklere İlişkin Görüşleri	f
a) Kişisel Özellikler	
a.1. anlayışlı olma	32
a.2. yeniliklere açık olma	29

a.3. objektif olma	28
a.4. sevgi dolu olma	23
a.5. empati kurma	22
a.6. sabırlılık	21
a.7. saygı gösterme	17
a.8. dürüstlük	15
a.9. eleştirel bakış açısına sahip olma	14
a.10. iletişim becerisine sahip olma	10
a.11. eleştiriye açık olma	10
a.12. genel kültüre sahip olma	9
a.13. sempatik olma	7
a.14. yaratıcılık	7
a.15. samimiyet	7
a.16. sorumluluk	5
a.17. özgüven	4
a.18. kararlılık	4
b. Mesleki Özellikler	
b.1. mesleki yeterlik	32
b.2. alanında uzmanlık	24
b.3. araştırmacılık	24
b.4. rehber olma	14
b.5. meslek sevgisi	10
b.6. koşulsuz kabul	7
b.7. bireysel farklılıklara önem	4
Görüşler Toplamı	375

Bir öğretmende bulunması gereken temel kişisel özelliklerin başında anlayışlılık, yeniliklere açıklık, objektifliğin geldiğini belirten katılımcılardan biri “*Öğretmen herkese eşit davranmalı ve anlayışlı olmalıdır. Bir öğretmen yenilikleri takip etmeli ve öğretimi yaparken bunu işine yansıtmalıdır.*” (5) diyerek görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin gerek kişisel özellikleri gerekse mesleki özellikler arasında önemli bir yere sahip olan sevgi dolu olma konusunda katılımcılardan biri “*İlk önce insan sevgisi olmalıdır. İnsanları sevmeyen birinin geleceği şekillendirecek olan bireyleri iyi yetiştiremeyeceğini düşünüyorum. Daha sonra mesleğini sevmeli ve mesleğinin gerektirdiklerini yapmalıdır.*” (41) sözleriyle düşüncelerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin mesleki özellikleri arasında yer alan mesleki yeterlik ve alanında uzman olma ile ilgili olarak ise katılımcılardan biri “*Öğretmen kendi alanıyla ilgili konularda bilgi sahibi olmalı ve bunları öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine, gelişim özelliklerine uygun araç-gereç ve metotla sunmalıdır*” (44) biçiminde görüş belirtmiştir. Bir öğretmenin araştırmacılık ve rehberlik özelliğine sahip olması gerektiğini düşünen katılımcılardan biri ise “*Öğretmen öğrencilere bilgiyi bulmada yol göstermeli ve onları bu konuda cesaretlendirmelidir. Öğretmen bir kere çaba gösterip öğrencilerine öğrenmeyi öğrettiği zaman öğrenme-öğretme süreci her iki taraf için de çok verimli geçecektir*” (20) sözleriyle görüşünü ifade etmiştir.

Kendilerine yöneltilen ikinci sorunun yanıtına ilişkin öğretmen adaylarının sahip olduğu düşünceler ile frekans dağılımları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. “Bir öğretilende bulunması gereken temel özelliklere göre kendinizde bulunan özellikleri belirtiniz.” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Öğretmen Adaylarının Bir Öğretilende Bulunması Gereken Temel Özelliklere Göre Kendilerinde Bulunan Özelliklere İlişkin Görüşleri	f
a) Kişisel Özellikler	
a.1. empati kurma	25
a.2. anlayışlı olma	23
a.3. sevecen olma	22
a.4. yeniliklere açık olma	19
a.5. objektif olma	19
a.6. saygılı olma	16
a.7. iletişim becerisine sahip olma	10
a.8. sabırlılık	10
a.9. dürüstlük	10
a.10. genel kültür	8
a.11. sempatik olma	8
a.12. özgüveni yüksek olma	8
a.13. çocuklara değer verme	7
a.14. samimiyet	6
a.15. eleştiriye açık olma	6
a.16. yaratıcılık	5
a.17. sorumluluk	5
a.18. dili etkili kullanma	3
a.19. yapıcı olma	3
b. Mesleki Özellikler	
b.1. mesleki yeterlik	21
b.2. alanında uzmanlık	18
b.3. meslek sevgisi	13
b.4. araştırmacılık	12
b.5. rehber olma	9
b.6. koşulsuz kabul	7
Görüşler Toplamı	293

Bir öğretilende bulunması gereken temel özelliklere göre kendisinde bulunan özelliklerden birinin empati kurma olması gerektiğini belirten katılımcılardan biri, “Bir öğretmen empati kurabilmeli, karşısındaki insana değer verdiğini ona hissettirebilmelidir” (35) biçiminde görüş belirtmiştir. Öğretmen adaylarının kendilerinde bulunduğu inandıkları kişisel özelliklerin başında gelen anlayışlı ve sevecen olma konusunda ise katılımcılardan biri “Çocukları çok seviyorum. İleride bu yüzden başarılı olacağıma inanıyorum. Sabırlıyım. Hoşgörülü ve adil bir kişiyim” (5) diyerek görüş belirtmiştir. Öğretmen adaylarının kendilerinde bulunduğu inandıkları

mesleki yeterlik, alan uzmanlığı, araştırmacılık gibi mesleki özelliklerle ilgili olarak katılımcılardan biri “Meslekte kendimi yetiştirdiğime inanıyorum. Alan bilgisine sahip bir kişiyim. Çağdaş eğitim verilmesinden yana olduğum için de yeniliklere açık biriyim” (66) derken, bir başka katılımcı ise “Bilgi ve beceri sabit kalmayan sürekli geliştirilmesi gereken iki önemli nokta. Bu konuda elimden geldiği kadarıyla kendimi geliştirmeye çalışıyorum” (36) sözleriyle görüşünü dile getirmiştir.

Kendilerine yöneltilen üçüncü sorunun yanıtına ilişkin öğretmen adaylarının sahip olduğu düşünceler ile frekans dağılımları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. “Bir öğretmenin, öğrencilerinin gerek akademik gerek duygusal gelişimini sağlayabilmesi için nelere dikkat etmesi gerekir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar

Öğretmen Adaylarının Bir Öğretmenin, Öğrencilerinin Gerek Akademik Gerek Duygusal Gelişimini Sağlayabilmesi İçin Dikkat Etmesi Gereken Noktalara İlişkin Görüşleri	f
a. Öğretmenin kendisine yönelik dikkat etmesi gereken noktalar	
a.1. öğrencilere rehberlik yapılmalı	20
a.2. öğrencilerle iyi iletişim kurulmalı	13
a.3. meslek bilgisine sahip olmalı	9
a.4. empati kurulmalı	7
a.5. alan bilgisine sahip olmalı	5
a.6. koşulsuz kabul gerçekleşmeli	4
a.7. yenilikleri izlemeli	4
a.8. sabırlı davranılmalı	3
a.9. araştırmacı olmalı	3
b. Öğrenciye yönelik öğretmenin dikkat etmesi gereken noktalar	
b.1. öğrenciyi tanımak gerekir	33
b.2. öğrencilerin gelişim özellikleri bilinmeli	31
b.3. öğrencinin gereksinimleri belirlenmeli	16
b.4. öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmalı	14
b.5. öğrencinin ilgi ve istekleri belirlenmeli	11
b.6. öğrencilere saygı duyulmalı	7
b.7. öğrenciler örselenmemeli	6
b.8. öğrenciler güdülenmeli	6
b.9. öğrencinin yetenekleri belirlenmeli	6
b.10. öğrencilere özgüven aşılmalı	5
b.11. günlük yaşam örnekleri sunulmalı	4
b.12. öğrencilerin hazır bulunuşlukları dikkate alınmalı	4
Görüşler Toplamı	211

Bir öğretmenin, öğrencilerinin gerek akademik gerek duygusal gelişimini sağlayabilmesi için öncelikle kendisine yönelik dikkat etmesi gereken noktaların başında öğrencilere rehberlik yapma ve onlarla iyi iletişim kurma olduğunu düşünen katılımcılardan biri “Öğretmen öğrencilerini eleştirerek değil, onlarla iyi bir iletişim

kurarak ilişkilerini kurmalı. Empati becerisini son derece önemli buluyorum bu noktada.” (39) diyerek, bir diğeri ise *“İletişimin iyi olması gerekir. Bu arada öğretmen davranış ve konuşmalarıyla öğrencilere örnek olup, yol göstermelidir”* (25) biçiminde görüş belirtmiştir. Bir öğretmenin, öğrencilerinin gerek akademik gerek duygusal gelişimini sağlayabilmesi için öğrencilere yönelik dikkat etmesi gereken noktaların öğrenciyi tanımak ve gelişim özelliklerini bilmek olduğunu düşünen katılımcılardan biri *“Öncelikle öğrencilerini iyi tanımalıdır. Bunun için gerekirse testler (ölçekler) kullanılmalıdır. Böylece öğrencilerin özelliklerine odaklanabilir ve eksikler varsa tamamlayabilir”* (64) sözleriyle, bir başkası da *“Öğrencinin gelişim özelliklerini dikkate alarak neyi, nasıl, ne zaman yapması gerektiğini bilmelidir”* (18) diyerek görüşünü ifade etmiştir.

Kendilerine yöneltilen son sorunun yanıtına ilişkin öğretmen adaylarının sahip olduğu düşünceler ile frekans dağılımları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. *“Bir öğretmenin mesleki gelişimini sağlayabilmesi için neler yapması gerekir?” Sorusuna Verdikleri Yanıtlar*

<i>Öğretmen Adaylarının Bir Öğretmenin Mesleki Gelişimini Sağlayabilmesi İçin Alınacak Önlemlere İlişkin Görüşleri</i>	<i>f</i>
(a) araştırma yapmalı	32
(b) eğitim-öğretimdeki yeni yaklaşımlardan haberdar olmalı ve bunları uygulamalı	28
(c) kendi eksiklerini fark edip tamamlamalı	25
(d) alanındaki gelişmeleri izlemeli	23
(e) gündemi izlemeli	18
(f) mesleki bilgilerini geliştirmeli	15
(g) teknolojiden yararlanmalı	13
(h) meslektaşlarıyla bilgi alış-verişinde bulunmalı	11
(i) alanıyla ilgili kaynak kitaplardan yararlanmalı	9
(j) uzman görüşlerinden yararlanmak için kongre vb. katılmalı	8
(k) hizmetiçi eğitim almalı	8
(l) olaylara eleştirel yaklaşmalı	8
(m) öğrencilerini iyi tanımalı	8
(n) eleştirilere açık olmalı	5
Görüşler Toplamı	211

Bir öğretmenin mesleki gelişimini sağlayabilmesi için yapması gerekenlerin başında araştırma yapmak olduğunu ifade eden katılımcılardan biri *“Yeniliklere açık olmalı, sürekli araştırmalı ve okumalıdır. Kendi alanındaki ve eğitim bilimleri alanlarındaki gelişmeleri yakından takip etmelidir”* (22) sözleriyle görüşünü belirtmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimini sağlayabilmeleri için eğitim-öğretimdeki yeni yaklaşımlardan haberdar olması ve bunları uygulaması gerektiğini düşünen katılımcılardan biri *“Mesleğiyle ilgili yayınları takip etmeli, eğitim öğretimle ilgili olan konferans, sempozyum, panel gibi etkinliklere katılmalıdır. Edindiği yeni bilgi ve*

becerileri kendi sınıfında uygulamaya koymalıdır” (35) diyerek bu konudaki görüşünü dile getirmiştir. Öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayabilmeleri için yapmaları gerekenler konusunda, bir katılımcı görüşünü “Bir öğretmen gelişmelerden haberdar olmalıdır. Teknolojik gelişmelere açık olmalıdır. Kendi eksikleri olduğunda bu eksiklerini tamamlamaya çalışmalıdır. Ayrıca diğer öğretmenlerle fikir alışverişinde bulunmalıdır” (3) sözleriyle, bir başkası ise “Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği her türlü bilgi ve birikimden yararlanmalı, yeni yöntem ve teknikleri yakından izlemeli, yeni geliştirilen programlar hakkında bilgi edinmeli ve bunların uygulanması ile ilgili araştırmalar yapmalıdır” (55) diyerek dile getirmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Yapılan bu araştırmada “Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi” ölçeğinin analizinden elde edilen sonuçlar, öğretmen adaylarının yansıtıcı öğretmen eğilimi gösterdiklerini ortaya çıkarmıştır. Elde edilen sonuçlara göre bayan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Bölümler bazında ulaşılan sonuçlar ise İngilizce 1. öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları ile sınıf öğretmenliği 1. öğretimde öğrenim gören öğretmen adayları arasında bir farklılık olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu sonuca dayalı olarak İngilizce bölümü 1. öğretimde öğrenim gören öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın nitel boyutunda ulaşılan sonuçlar da öğretmen adaylarının gerek sahip oldukları kişisel ve mesleki özelliklerin, gerekse sahip olmayı hedefledikleri öğretmen özelliklerinin yansıtıcı öğretmen özellikleriyle örtüştüğünü göstermiştir.

Bu araştırmada elde edilen, öğretmen adaylarının ortanın üzerinde yansıtıcı düşünme eğilimi gösterdikleri sonucu, Doğan-Dolapçioğlu'nun (2007) araştırmasındaki “öğretmenlere uygulanan yansıtıcı düşünme ölçeğinde öğretmenler her zaman yansıtıcı düşünme davranışı göstermektedir” sonucuyla ve Yorulmaz'ın (2006) araştırmasındaki “öğretmenlerin ders sırasında yansıtıcı düşünmeyle ilgili becerileri fazla kullandıkları ortaya çıkmıştır” sonucuyla benzerlik göstermektedir. Araştırmada ulaşılan bayan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucu, Doğan-Dolapçioğlu'nun (2007) çalışmasındaki yansıtıcı düşünme ölçeğinin bazı maddelerinde bayan öğretmenlerin erkeklere göre anlamlı bir fark yarattıkları sonucuyla örtüşmektedir. İnönü'nün (2006) çalışmasındaki, öğretmenlerin yansıtıcı öğretmen özelliklerine sahiplik düzeylerinin cinsiyetlerine göre genel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuyla ise ters düşmektedir.

Araştırmada elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünceleri arasında yalnızca sınıf öğretmenliği birinci öğretim ile İngilizce öğretmenliği birinci öğretim arasında bir farklılık olduğunu göstermiştir. Bu sonuca göre İngilizce öğretmeni adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri sınıf öğretmenlerinininkinden daha yüksektir. Diğer bölümler arasında öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri arasında bir farka rastlanmamıştır. Yabancı dil öğretmenliği tüm dünya ülkelerinde genelde tercih edilen bir meslektir. Örneğin Türkiye’de yabancı dil öğretmenliği popüler bir meslek durumuna gelmiş, üniversitelerin yabancı dil öğretmenliği bölümleri yüksek puanlarla öğrenci kabul eder olmuşlardır (Aydoğan, Çilsal 2007). Böylece İngilizce öğretmenliği bölümünü severek ve isteyerek tercih etmiş ve yüksek puanlarla kazanmış olan

öğretmen adaylarının bu mesleki gönüllülükleri nedeniyle yansıtıcı düşünen öğretmen niteliklerine daha yatkın olabilecekleri düşünülmektedir.

Araştırmanın nitel boyutunda öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda, “öğretmen adaylarının kendilerini araştırmacı, yeniliklere açık, mesleki anlamda yeterli ve alanında uzman kişiler olarak görmektedirler” bulgusu, İnönü’nün (2006) çalışmasındaki “öğretmenler alanlarıyla ilgili kendini yeterli görmektedirler ve araştırmacı bir yapıya sahiptirler” ve Yorulmaz’ın (2006) araştırmasındaki “öğretmenler mesleklerinin her evresinde gelişmeye ve değişmeye açıktırlar” bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Araştırmada öğretmen adaylarının “bir öğretmenin kendisini geliştirebilmesi için araştırma yapması, kendi eksiklerini fark edip tamamlaması ve mesleki bilgilerini geliştirmesi gerektiği” görüşü, Gipe ve Richards’ın (1992) çalışmasındaki “yansıtıcı düşünme bir sorgulama süreci olup, kendini geliştirmeyle sonuçlanır” görüşüyle örtüşmektedir. Araştırmanın “öğretmen adaylarının kendilerinde bulunan özellikler arasında empati, kurma, anlayışlı olma, iletişim becerisine sahip olmanın yer almaktadır” bulgusu, İnönü’nün (2006) çalışmasındaki “öğretmenlerin öğrencileri ile iyi bir iletişim içinde oldukları ve onlarla empati kurdukları ifade edilebilir” bulgusuyla örtüşmektedir. Araştırmada elde edilen “öğretmenin mesleki gelişimini sağlayabilmesi için meslektaşlarıyla bilgi alış-verişinde bulunması gerekir” sonucu, Yorulmaz’ın (2006) araştırmasındaki öğretmen görüşlerinden elde edilen “meslektaşlarının fikirlerini dikkate alırım” sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak birtakım öneriler getirilebilir:

- Araştırmada elde edilen, öğretmen adaylarının ortanın üzerinde yansıtıcı düşünme eğilimi gösterdikleri sonucu çerçevesinde bu düzeyi daha yukarı çıkarabilmek için eğitim fakültelerinde yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik uygulamalı eğitim yapılmalıdır. Bu bağlamda kuram ve uygulama arasındaki ilişkinin canlı tutulmasına özen gösterilmelidir.
- Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin artırılabilmesi için yapılacak çalışmalar kapsamında öncelikli olarak öğretim elemanları kendilerini yetiştirmelidir.
- Araştırmada elde edilen, bayan öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu sonucu çerçevesinde erkek öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerini artırmaya dönük çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Altınok, H. (2002). Yansıtıcı öğretim: önemi ve öğretmen eğitimine yansımaları, *Eğitim Araştırmaları*, Ankara: Anı Yayıncılık, 8,2; 66-73.
- Aydoğan, İ. ve Çilsal, Z. (2007). Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yetiştirilme Süreci. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 179-197.
- Bağcıoğlu, G. (2000). *Öğretmen adaylarında yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinlikler*. VIII. Ulusal eğitim bilimleri kongresi. (1-3 Eylül 1999). Cilt 1, Trabzon.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design. Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Second Edition. Sage publications Inc.

- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L. & Hanson, W. E. (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Editors: Tashakkori, A. and Tedlie, C. Sage publications Inc.
- Doğan-Dolapçıoğlu, S. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekiz, D. (2006). Kendini ve başkalarını izleme: Sınıf öğretmeni adaylarının yansıtıcı günlükleri. *İlköğretim Online*, 5,1; 45-57.
- Erginel, S. Ş. (2006). Developing reflective teachers: A study on perception and improvement of reflection in pre-service teacher education. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: ODTÜ.
- Gipe, J. and Richards, J. (1992). Reflective thinking and growth in novices teaching abilities. *Journal of educational research*, 86, 1; p.52-57.
- Grbich, C. (2007). *Qualitative data analysis. An introduction*. Sage publications.
- Güney, K. (2008). *Mikro yansıtıcı öğretim yönteminin öğretmen adaylarının sunu performansı ve yansıtıcı düşünmesine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Elazığ: Fırat üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü.
- Gür, H. (2008). Öğretmen eğitiminde yansıtıcı düşünme. *Aday Öğretmenler İçin Okul Deneyimi Ve Öğretmenlik Uygulaması*. Ed: İ. H. Demircioğlu. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hayuta, Y. (2007). When theory meets with practice: What student teachers learn from guided reflection on their own classroom discourse. *Teaching and teacher education: An international journal of research and studies*, 23, 6; 957.
- İnönü, Y. (2006). *Tarih öğretmenlerinin yansıtıcı öğretmen özelliklerine sahiplik düzeyi Van örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kilpatrick, C., Hart, L., Najee-ullah, D., & Mitchem, P. (1997). *Reflective teaching practice by university faculty: Rationale and case study in computer science*. ASEE/IEEE Frontiers in education conference, University of Pittsburg.
- Kozan, S. (2007). *Yansıtıcı düşünme becerisinin kaynak tarama ve rapor yazma derslerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kürüm, D. (2002). *Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Gücü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: A.Ü Eğitim bilimleri Enstitüsü.
- Langer, A. M. (2002). Reflecting on practice: Using learning journals in higher and continuing education. *Teaching in higher education*, 7, 3, 337-351.
- Lee, I. (2007). Preparing preservice english teachers for reflective practice. *ELT Journal*, 61,4; 321-329.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis : An Expanded Sourcebook*. 2nd Edition. Calif.: SAGE Publications.
- Norton, J. L. (1997). Locus of control and reflective thinking in preservice teacher, *Education*, 117, 3; p. 401-408.
- Oruç, İ. (2000). Effects of reflective teacher training program on teachers' perception of classroom environment and on their attitudes on toward teaching profession. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Orta doğu teknik üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü.

- Osterman, K. F. & Kottkamp, R. B. (2004). *Reflective Practice for Educators*. 2nd edition. USA: Corwin Press, Inc.
- Pollard, A., Anderson, J., Maddock, M., Swaffield, S., Warin, J. & Warwick, P. (2008). *Reflective Teaching. Evidence-informed Professional Practice*. 3rd edition. London: Continuum.
- Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeğinin Geliştirilmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (3).
- Taggart, G. L. & Wilson, A. P. (1998). *Promoting Reflective Thinking in Teachers. 44 Action Strategies*. USA: Corwin Press, Inc.
- Yavuz, A. (2005). The challenge of implementing the reflective practice in a particular ELT department: perceptions of nine teacher educators. *Eğitim araştırmaları*, 5, 18; 236-252.
- Yorulmaz, M. (2006). İlköğretim I. kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünmeye ilişkin görüş ve uygulamalarının değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Elazığ: Fırat üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü.